

Substandard a možnosti jeho stylizace v překladu z polštiny do češtiny (na materiálu prózy Mirosława Nahacze)

Substandard and the possibilities of its stylization
in translation from Polish into Czech
(based on the prose of Mirosław Nahacz)

Jiří MURYC

Ostravská univerzita

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2721-6093>

E-mail: jiri.muryc@osu.cz

Abstract: In this paper, the author focuses on the possibilities of translation solutions in the transfer of regional and social language units from Polish into Czech. These are non-literary formations, defined locally (traditional regional dialects) or socially (sociolects, i.e. speech of certain social groups). The primary source of the analysis is the work of the Polish novelist Mirosław Nahacz – “Bombel” (2004; “Prcek”, translated by Bára Gregorová). Both the original and the translation are characterised by the use of non-standard elements. The translation of so-called substandard linguistic formations poses a specific translational problem and places special (not only) linguistic demands on the translator. The issue of translating these substandard language units is not dealt with extensively in the translational literature. The author will try to characterize them, describe and categorize them with

Bohemistyka, 2025 (1) © The Author(s). Published by: Adam Mickiewicz University in Poznań, Open Access article, distributed under the terms of the CC Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International licence (BY-NC-ND, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

respect to the individual features of the Czech dialects, or elements of particular subgroups of Czech dialects.

Abstrakt: V příspěvku se autor zaměřuje na možnosti překladatelských řešení v převodu regionálních a sociálních jazykových útvarů z polštiny do češtiny. Jedná se o útvary nespisovné, vymezené místně (tradiční regionální nářečí) nebo sociálně (sociolekty). Primárním zdrojem analýzy je dílo polského prozaika Mirosława Nahacze (1984–2007) – *Bombel* (vyd. 2004; *Prcek*, přel. Bára Gregorová). Předloha i překlad se vyznačují použitím nestandardních (nespisovných) jazykových prvků. Převod tzv. substandardních jazykových útvarů představuje specifický translatologický problém a klade na překladatele zvláštní (nejen) jazykové požadavky. Problematika překladu těchto substandardních jazykových útvarů není v translatologické literatuře řešena příliš obsáhle. Autor se pokouší o jejich charakteristiku, popis a kategorizaci na pozadí celonárodního jazykového útvaru či jednotlivých nářečních skupin českého jazyka.

Keywords: substandard, Czech, Polish, translation, regional dialect, contemporary Polish literature

Klíčová slova: substandard, čeština, polština, překlad, nářečí, současná polská literatura

Převod textů původem z regionálních a sociálních jazykových útvarů z jednoho jazyka (výchozího) do druhého (cílového) bývá označován za jednu z nejproblematictějších překladatelských operací. Jedná se totiž o útvary nespisovné, vymezené místně (tradiční nářečí) nebo sociálně (sociolekty). Konkrétněji jako nestandardní jazykové prostředky zpravidla označujeme specifické jazykové prvky, které se odchyľují od spisovné normy jazyka a mohou být v uměleckém textu použity k dosažení jistého uměleckého (stylistického) efektu. V krásné literatuře mají tyto prostředky za cíl věrně reprodukovat jazykovou (komunikační) situaci (popř. alespoň vzbuzovat iluzi její věrné reprodukce) a/nebo charakterizovat danou literární postavu. Do kategorie nestandardních jazykových prostředků spadají různé prvky nářečních útvarů, interdialektů, běžně mluveného jazyka, slangu, ale také individuálních jazykových zvyklostí mluvčího (okasionalismy, neologismy, slova zkomolená či jinak modifikována). Jejich přítomnost v textu je záměrná, neboť slouží k jeho ozvláštnění (působí např. humorně, iro-

nicky, sarkasticky). Patří sem tedy různé jazykové prostředky, které mohou být v určitém kontextu považovány za „nevhodné“ nebo minimálně neobvyklé, neboť se odlišují od standardní variety jazyka (Krčmová a Chloupek, 2017; Adamowicz-Pośpiech, 2015, s. 9; Majkiewicz, 2016, s. 81).

Překlad nestandardních jazykových prostředků¹ do jiného jazyka je často složitý zejména proto, že odrážejí velmi specifický kulturní a jazykový kontext. Proces překladu vyžaduje nejen převod (stylově příznakového) slova nebo slovního spojení, ale také zachování významového a stylistického účinku textu. V české translatologické teorii i praxi se v podstatě již od poloviny 19. století vede debata o protikladnosti vnitřního obsahu ekvivalence v převodu nářečí – na jedné straně je důležité nespisovné prvky výchozího textu v překladu adekvátně postihnout, na straně druhé existuje „nebezpečí nevhodného (lokálně příznakového) umístění těchto prvků, které by mohlo vést k nežádoucím asociacím, a tím i k narušení principu funkční ekvivalence“ (Kufnerová, 2003a, s. 68–69). Řešení, jak v překladu nestandardních jazykových prostředků soudobých uměleckých textů postupovat, se nabízí několik². Nejčastěji se uplatňuje strategie, kdy se funkční ekvivalent blíží útvaru, který ve zvukové a tvaroslovné rovině vychází z obecné češtiny více či méně ozvláštněné regionalismy. Ty by však s ohledem na lokalizaci komunikační situace a charakterizaci jejich aktérů neměly působit nijak rušivě (Kufnerová, 2003a, s. 70; Wojtasiewicz, 2005, s. 90–91)³.

¹ Jazykově různorodé výchozí texty Wojtasiewicz označoval termínem „jazykové aluze“ (pol. *aluzje językowe*), zatímco Hejwowski později – jako „polyfonní texty“ (pol. *teksty polifoniczne*) (Hejwowski, 2015, s. 209).

² Srov. Levý, 2012; Vilikovský, 2002; Hejwowski, 2007, 2015; Kufnerová, 2003a; Kufnerová, 2003b, 2003c; Adamowicz-Pośpiech, 2015.

³ Na okraj uvedme, že mj. v historii překladu z polštiny do češtiny najdeme několik příkladných řešení a strategií, např. v prózách E. Redliňského (*Konopnička, Vzestup*) v překladu V. Dvořáčkové, resp. románu A. Ściobora-Rylského (*Havíři z Anny Veroniky*) v překladu M. Rusínského aj. (srov. Kufnerová, 2003a, s. 70).

V procesu překladu uměleckého textu lze identifikovat alespoň dvě jeho hlavní dimenze – dimenzi jazykových prostředků, která se týká konfrontace dvou jazykových systémů, a dimenzi jazykové tvořivosti. Překladové ekvivalenty jazykových prvků z hlediska první dimenze (gramatických, lexikálních, frazeologických) hodnotíme buď jako správné, nebo nikoliv, zatímco prvky druhé dimenze obvykle zařazujeme do různých úrovní ekvivalence (formální, sémantické, funkční, komunikativní). V tomto případě je však obtížné hovořit o jednoznačné správnosti, resp. chybnosti překladatelského řešení (Kufnerová, 2003c, s. 109). Obě dimenze je místy velmi těžké zřetelně oddělit. Soustředíme-li se nyní pouze na jazykově tvořivé operace, zmiňme kromě transformací (lexikálních, syntaktických, textových aj.) zejména stylizaci, kterou Kufnerová (2003c, s. 110) definuje takto:

Stylizace se při uměleckém překladu uplatňuje především jako distribuce určitého výběru jazykových prostředků všech úrovní, tj. hláskoslovných, morfologických, syntaktických, lexikálních i frazeologických. Překladatel s ní pracuje především při vytváření stylových ekvivalentů východiskového textu, v němž je využito různých synchronních (ať už sociálních, nebo regionálních), či diachronních odchylek od jazykové normy, anebo při uspořádání zvukového materiálu básnického textu, aby se stal v češtině ekvivalentem zvukové esteticky funkční podoby originálu.

K uvedenému dodejme, že v současném uměleckém překladu se stále častěji stává běžným ekvivalentem pro většinu nestandardních prvků výchozích jazyků (včetně místních nářečí) stylizovaná obecná čeština, která je v různé míře obohacena expresivními nespisovnými výrazy a frazeologismy (Kufnerová, 2003b, s. 76). V překladatelské praxi zpravidla překladatel vytváří ekvivalent jakéhokoliv nestandardního útvaru, ať už je v tom záměr, či nikoliv, a to tak, že nejprve provádí transformaci jazykových prostředků v příslušných rovinách jazykového systému. To znamená, že vybírá charakteristické hláskoslovné, morfologické, syntaktické, lexikální nebo frazeologické prvky a následně je modifikuje a určuje jejich optimální frekvenci a kombinaci v cílovém textu (Kufnerová, 2003c, s. 109–110). Právě tento

proces nás mj. bude zajímat ve vybraném a do značné míry specifickém případě překladu prózy Mirosława Nahacza z polštiny do češtiny.

Mirosław Nahacz (1984, Gładyszów – 2007, Varšava) bývá řazen k tzv. nové generaci polských spisovatelů. Jeho styl psaní, jazyk a výběr témat jsou podobné těm, které používá patrně nejznámější představitelka této generace, Dorota Masłowska. Svou debutovou novelu *Osiem cztery* (vydavatelství Czarne 2003, česky dosud nevyšlo), která překvapuje originálním, vyspělým jazykem, napsal v osmnácti letech (*Mirosław Nahacz...*, 2025). Na jednoduchém příběhu noční akce party několika vrstevníků, kteří jsou pod vlivem alkoholu a halucinogenních látek, citlivě popisuje potíže, strasti a komplexy mládeže v Polsku na konci devadesátých let 20. století. O rok později Mirosław Nahacz vydal kritiky oceňovanou novelu *Bombel* (Czarne 2004, česky *Prcek*, Dybbuk, Praha 2011, přel. Barbora Gregorová), v níž se autor coby tragikomický vypravěč vtělil do postavy prostého vesnického pijana Prcka. Čtenář tak sleduje vnitřní, místy i vnější monolog osamělého, neúspěšného zemědělce středního věku z okraje společnosti, který svůj život tráví vysedáváním na autobusové zastávce, odkud glosuje okolní život a komentuje vlastní vzpomínky (srov. *Prcek*, 2025; *Bombel*, 2025). V Nahaczově bibliografii následuje román *Bocian i Lola* (Czarne 2005; česky *Čáp a Lola*, Dybbuk, Praha 2009, přel. Barbora Gregorová) a jeho poslední knihou je rozsáhlý fantasy román *Niezwykłe przygody Roberta Robura* (Prószyński, 2009, dosud nepřeložený do češtiny). Tato kniha vyšla až posmrtně (Ligocký, 2021, s. 17).

Všechny Nahaczovy prózy jsou po jazykové stránce velmi zajímavé, naračně experimentální, kombinující lyriku, filozofické úvahy, knižnost a vulgaritu (Ligocký, 2021, s. 17). Pro *Prcka* je příznačný monolog hlavního hrdiny v ich-formě, „proud řeči“ realizovaný v krátkých samostatných větách nebo zapojených do několikařádkových souvětí. Nutno v této souvislosti zmínit, že v polském originále hrdina používá běžnou mluvenou polštinu (pol. *język potoczny*) s výraznými nespisovnými prvky v podobě vulgarismů a kolokvialismů. Děj se sice patrně odehrává v autorově rodišti (podkarpatský Gładyszów)

szów a okolí), pro něž je typický lokální dialekt označovaný jako nářečí historického regionu *ziemia biecka*, což se však v textu nijak neprojevuje⁴. Překladatelka naopak v převodu sází na specifický přístup, označovaný některými kritiky jako „překladatelština“ (srov. Zając, 2012, s. 21), v němž důsledně uplatňuje nářeční a interdialektové (obecněčeské) jazykové prostředky. Dosahuje tím výrazné míry lokalizace a stylizace (srov. níže uvedené ukázky polské předlohy a jejího překladu do češtiny).

Wieczne odpoczywanie

Siedzę na tym przystanku i teraz przypomniałem sobie, że było nas o wiele więcej, był Karczak, Elektryk, mój Ojciec, Jasiak. I tylko mój Ojciec zmarł normalnie, w łóżku i na trzeźwo, wiedział, że to zaraz przyjdzie, wypowiadał się i jakby przeczuwał, że już dużo wcześniej, bo był trzeźwy od dwóch tygodni, ciągle się góził wólczyt, jakby chciał się potęgnać ze wszystkimi miejscami, jakie znał. I niewiele mówił, do nikogo się nie odrywał, laził tylko po lasach ze swoim psem, który był całe noce, dopóki nie złożyli ciała do grobu, a potem zerwał się z łańcucha i nik: nie mógł go znaleźć, dopiero jak poszedłem na grób Ojca, on tam siedział i lizal sobie łapy, popatrzył na mnie i zrobiło mi się nieswojo, bo te jego pieskie oczy zamieniały się w całkiem ludzkie, więc wiedziałem, że on rozumie całą śmierć, jak człowiek. A potem, jak go chciałem zabrać do domu, uciekł góził i skundził się, przychodził jeszcze czasami na grób, aż wreszcie przestał, a teraz i on już chyba nie żyje.

Mój Ojciec pogodził się ze wszystkimi i umřel spokojnie, tyle že trochę kaszlał, a potem przestał i już. I wiem, že z nas wszystkich tylko jemu udało się umřeć inaczej, že ze mną i z Pietrkiem, i z innymi będzie tak samo, jak żyjemy. Že pěknie coś nagle w sředku, nikt się nie będzie spodziewał, reszta pomyśli, že zasnął, i dalej będzie piła, a jeden z nas to będzie już trup.

Obr. 1. Ukázka z předlohy *Bombel* (Czarne, Wołowiec 2021, s. 152–153)

⁴ Jazyk regionu územně spadá do malopolského dialektu. Jedná se o tzv. východního podhůří (pol. *Podgórze Wschodnie*), z větší části odpovídající historickému regionu kolem města Biecz, nacházející se v Podkarpatské oblasti, severně od Nízkých Beskyd. Nejedná se o homogenní nebo samostatné území, protože není vymezeno ani zřetelnými jazykovými, ani etnografickými nebo správními hranicemi (viz *Ziemia biecka...*, 2025).

WECNEJ WODPOCINEK

Sedím na tej zastávce a tejka sem si vzpomněl, že nás bylo mnohem víc, Karczak, Elektryk, můj Otec, Janek. A jenom můj Otec umřel normálně, v posteli a za střízliva, věděl, že to co nevidět přijde, vypovídal se, a jako by to tušil už dlouho dopředu, pác byl dva tejdny střízlivej, neustále se někde potuloval, jako by se chtěl rozloučit se všema místama, který znal. A moc nemluvil, s nikým se nevidal, jenom se toulal po lesích se svým psem, který celý noce vyl, dokud nedali tělo do hrobu, a pak se utrhl ze řetězu a nikdo ho nemohl najít, teprva když sem šel k Otcovému hrobu, tak tam seděl a lizal si packy, podíval se na mě a já se ocitl nesvoj. pác ty jeho psi voči se proměňaj v docela čloujce, takže sem věděl, že von celou smrt chápe, jako čloujek. A pak, když sem ho chtěl vzít domů, někam utek a spustil se, vobčas ještě chodil na hrob, až nakonec přestal a tejka už taky nejspíš nežije.

Můj Otec se se všema usmířil a umřel v klidu, jenom krapet kašlal, a pak přestal a šmytec. A já vím, že z nás všech se jenom jemu povedlo umřít jinak, že se mnou a s Petřikem i s jiněma to bude stejnj, jako v životě. Že najednou něco uvnitř praskne, nikomu to nepřede, diuný, zbytek si bude myslet, že usnul, a bude dál pít, a jeden z nás už bude mrtvola.

A když teda přečtu, že kterýho je postavená zastávka, vodráži všechno to, co řeknu, když se nic nemění a všechno je pořád stejnj, když právě nikdo ještě nejde kolem po silnici, mám takový myšleni, že co nevidět přijde jeden z těch, co už nežijou, sedne si vedle mě, bude kecat přičoviny a dítat, jakože se nic nestalo, jako kdyby ho nesrazily dvě auta, jako Karczaka. A ten, který právě přijde, možná ani sám nebude vědět, že nejni, že pro něho už by to všechno mělo skončit a přestat být. Jenže von stejnak, jakoby natruc, bude kecat vo mladejch prďjálkách turistek, jak s nima vřtěj a jak je vystrkujou, jak se pod šatama anebo krátkejma sukňama zavoblujou, a co by moh uđelat pro to, aby jednu po druhé dostal. A ani za kokot si nenechá vysvětlit, že tejka už takhle mluvit nemůž, pác nejni, nežije a už ho vyšklrtli ze všemožnejch kartotek a seznamů. Jenže von to nebude poslouchat a jenom začne nařikat na svou ženu, že je tlustá a že už se s ním nechce milovat, pác tvrdí, že na takový blbosti je moc stará, a jestli chce, tak ať si sbalí nějakou z těch, co sem jezděj v létě, ale stejnak se mu to nejspíš nepovede, pác už je na to moc starěj a blběj. A tak se vo tom všem bude postupně rozkecat, bude si stěžovat a možná vytáhne nějaký vinko, který měl právě chvíliu před smrti zastrčený za pasem, napije se a podá mi ho, a já si samesobou nic nedám, pác vono, stejnak jako von, už nebude žít. Takový vinko jenom pro mrtvolu, co zabijí brouky a konzervuje maso, aby se hnedle nezkažilo.

Ale nikdo sem nejde a já si říkam, že je to vlastně docela blbě, pác sou samý nedostatky a to, co nejni, je důležitější než to, co je. Pác to, že tejka něco je, je vám ukradený, neplynou z toho žádný výhody, ani zvláštní bolest. Jenže k tomu, co nejni, ale mohlo by být, mám

Obr. 2. Ukázka z překladu *Prcek* (Dybbuk, Praha 2011, s. 70–71)

Primárním cílem tohoto příspěvku není hodnocení správnosti nebo účelnosti překladatelských postupů, popis funkce daných příznakových substandardismů nebo analýza možných řešení. Pokusíme se zaměřit na výskyt zmíněných prostředků a jejich kategorizaci s ohledem na jednotlivé elementy obecněčeské a naopak – na prvky pocházející z jednotlivých (pod)skupin českých nářečí. Pro detailnější analýzu jsme zvolili kapitolu *Věčnej wodpočinek* (pol. *Wieczne odpoczywanie*; Nahacz, 2011, s. 70–78), přičemž nářečních a substandardních jevů jsme v analyzované kapitole napočítali více než 120 ve 12 různě vymezených kategoriích⁵. V překladu jsou uplatněny zejména jazykové (fonetické, morfologické) znaky obecněčeské, tedy typické pro nářečí česká v užším smyslu. Současně v překladu registrujeme

⁵ Statistické údaje považujeme vzhledem k povaze tohoto článku za irelevantní.

některé specifické prvky podskupiny středočeské, severovýchodočeské, resp. jihozápadočeské⁶ – konkrétně viz následující členění a jednotlivé příklady:

1. diftongizace *y* > *ej* uvnitř slov i v koncovkách adjektiv, např.

*...páč byl dva tejdny střízlivej (70)⁷; ...se svým psem, kterej celý noce vyl (70); ...páč už je na to moc starej a blbej (71); ...celej život (72); ...v kostele je nával jako na velkej svátek (72); ...vnitřek kostela je lehce načuchlej (73); ...chlapi celej průvod uzavíraj (73); ...kouskama dřeva, kterejma topili (73); ...páč von nejní jako ty buzíci, se kterejma vyjebává polská automobilka (74); ...jenže von už byl unavenej (74); ...páč Karczak měl černej kabát (74); ...mírnej trapas (75); ...žádná d'oura, žádnéj nerouvnej povrch (75); ...mrtvej Karczak, kterej už stejně nespíš nežil (75); ...a výraz měl takovej, že (75); ...jak byl šťastnej (75); ...celej život ste chodili krást (76); ...byl hodně vzdělanej (76); ...jakej prezident má rád jakýho premiéra (76); ...jako bych tu bydlel jedinej (77); ...a já sem prostě nasranej a bezmocnej (78); ...popsanej lísteček (72); ...jinej Čaroděj ze země Oz (74); ...bude kecat vo mladej prdýlkách turistek (71); ...to musíte pohnout téma svejma rozkydlejma prdelema do města na ouřad (76). K tomuto jevu lze přiřadit i změnu *í* na *ej* po *c*, *z*, *s* (v analyzovaném úseku textu jen po *c*) např. ...a já se cejtil nesvůj (70); ...nejrači bych chtěl ucejtit skleněný hrdlo (78).*

2. úzení *é* > *í* (stoupání předního vokálu, kde se místo dlouhého /e:/ objevuje dlouhé /i:/, v psaném textu *y*), např. *...na takový blbosti je moc stará (71); ...vytáhne nějaký vínko, který měl právě chvilku před smrtí zastrčený za pasem (71); ...že je to vlastně docela blbý (71); Páč to, že tejska něco je, je vám ukradený... (71); ...k nějakýmu vínku ...k někomu jinýmu (72); ...to místo, který po sobě zanechá (72); ...jak dřív bylo všecko pěkný (76); ...každej měl svý místo na*

světě (76); ...každýho stát potřeboval (76); ...měl důležitý místo (76); ...je diuný, že je to zařízený a vymyšlený tak (77); ...v jedný vteřině (77); Ženská bude brečet pro mužskýho (72); ...mužský zvlášť, ženský zvlášť (73); ...světlušky pro zemřelý (74); ...barevný stroboskopy (75); ...horotvorný pohyby (75); ...papirový boty, dělány do rakve (75); ...jakej prezident má rád jakýho premiéra (76); ...jaký státy se maj rádi (76); ...čerstvý noviny (76); ...na svý podlý alkoholicko-tabákový plány (77); ...nejrači bych chtěl ucejtit skleněný hrdlo (78).

3. *v-* před náslovným *o-*, např. *Věčnej vodpočinek (70); ...vodráží všecko to, co řeknu (71); ...jak se pod šatama anebo krátkejma sukňema zavoblujou (71); ...von to nebude poslouchat (71); ...vyprávěl vo pěkněj budoucnosti (76); A voni všicky to udělali nečekaně... (72); ...tam co vobvykle (72); ...a voslepuje (72); ...z vokol- ních vesnic (72); ...šňůrou vod žehličky (72); ...vopaloval cigárama (72); ...vodsouzená k pádům (72); ...de vo vůni věčného vodpočinku (73); ...vodnesou ji na povoz (73); ...vod příkopu k příkopu (73); ...vo tom, co bude k vobědu (73); ...hřbitov vozívá ještě v listopadu (73); ...vohnout (73); ...přemejšlim vo hřbitovech, vo smrti (74); ...dokonce dvě auta, čili vosum kol (74); ...a pak vodjelo (74).*

4. výslovnost hlásky *v* jako polosamohláskového *u*?, např. *...páč ty jeho psí voči se proměnily v docela člouječí, takže jsem věděl, že von celou smrt chápe, jako čloujek (70); ...nikomu to nepříde diuný (70); ...ženy si poudaj vo tom, co bude (73); ...co vězelo v čloujeku, když umřel (74); ...a najednou hrbol, zrouvna na místě, kde jindy nebejvaly (75); ...žádná d'oura, žádnéj nerouvnej povrch (75); ...páč dovopraudy vypadal jako (75); ...je diuný, že je to zařízený a vymyšlený tak (77); ...zed', u kterej když čloujek stojí (77); ...nemohli zastavit kreu z nosu (77).*

5. zánik hlásky *l* po předchozí souhlásce v přičestí minulém, např. *...někam utek (70); ...lehce do něj moh tůknout (74); ...usnul teda na cestě, tam kde upad (74); ...možná si toho dokonce ani nevším*

⁶ V kategorizaci jednotlivých prvků vycházíme z encyklopedického hesla: Bachmannová, 2017, *Česká nářeční skupina...*, 2025.

⁷ U každého příkladu uvádíme číslo strany výskytu daného nářečního jevu v Nahacz, 2011.

(75); ...*moh je čist, jak dlouho chtěl* (76); ...*a pak už jenom čet noviny* (77); ...*pro co bych se rozhod* (78).

6. krácení hlásky *i*, zejména v koncovkách, např. ...*začne naříkat* (71); ...*že se nim nechce milovat* (71); ...*a já si říkam, že...* (71); ...*A tejká si říkam, která smrt je vlastně lepší* (74); ...*nedělat si hlavu s tím, co tam bylo dřív* (72); ...*s počasím je to přesně tak* (73); ...*páč sám nevím* (74); ...*jak dlouho to ještě vydržím* (74); ...*už dokonce přemejšlim* (74).

7. tvary mluvnických jmen na -ma, -ama, -ema v instr. pl., např. ...*to musíte pohnout těma svejma rozkydlejma prdelema do města na ouřad* (76); ...*se všema místama, který znal* (70); ...*chlapi celej průvod uzavíraj a potají kouřej, skrejvaj to před ženama* (73); ...*kouskama dřeva, kterejma topili* (73); ...*páč von nejní jako ty buzící, se kterejma vyjebává polská automobilka* (74); ...*jak se pod šatama anebo krátkejma sukněma zavoblujou* (71).

8. koncovka -í v nom. pl. živ. mask., např. ...*ty kucí se vcelku podivili* (74).

9. koncové -oj u posesivních adjektiv, např. ...*citově-vosobní vztah k Petříkoj* (72).

10. (nadnářečí) vulgarismy a kolokvialismy, např. ...*Ty vole, pamatuju si to...* (60); ...*bude kecat píčoviny* (71); ...*A ani za kokot si nenechá vysvětlit...* (71); ...*i kdyby ten, co umřel, byl ten největší zmrđ, největší skurvyšin* (72); ...*páč tejká vyráběj svíčky, kterejm je u prdele, jestli fouká nebo ne* (74); ...*ani tak mu, ty vole, nic neudělaly* (74); ...*páč von nejní jako ty buzící, se kterejma vyjebává polská automobilka* (74); ...*v automobilce pracujou buzny a největší buzna je předseda tej firmy* (74); ...*že jako chcípnete, vy nás, doprdele, nezajímáte* (76); ...*nikdo vám zadarmo nic nedá, zmrđi* (76); ...*chcípnete hladý, sráči* (76); ...*do práce, buzící, je jí dost* (76); ...*to musíte pohnout těma svejma rozkydlejma prdelema do města na ouřad* (76); ...*i kdyby ses posral* (77); ...*páč v tom mam totální mrdník a nic už nevím* (78) aj.

Překlad substandardních jazykových prostředků mezi polštinou a češtinou, jak ukazuje analýza prózy Mirosława Nahacze, představuje specifický překladatelský problém, který se týká nejen jazykové, ale i kulturní adaptace textu. Substandardní prvky, jako jsou vulgarismy, regionalismy, slangismy a jiné neformální jazykové prostředky, hrají v originálním textu významnou roli při vytváření autentického obrazu postav a prostředí, v němž tyto postavy žijí. Překladatelka Bára Gregorová v českém překladu *Prcka* využívá různých stylizačních technik, aby zachovala autenticitu hlavní postavy a jejího způsobu vyjadřování, což se projevuje v adaptaci nářečních a dalších substandardních prvků do podoby jistého experimentu, hybridního mixu obecné a nářečně specifické češtiny, který může mít v mluvené verzi jazyka reálnou předlohu, ovšem v psané podobě má tendenci působit na konzervativnějšího čtenáře, zejména z východní části území České republiky, rušivě.

Přesvědčili jsme se o tom, že překladatelka volí relativně výrazný jazyk, který kombinuje prostředky různých útvarů národního jazyka, a to i v případech, kdy tyto jazykové prostředky neodpovídají svým protějškům použitým v polské předloze. V překladu jsou uplatněny zejména znaky obecněčeské, tzn. znaky české nářeční skupiny (českých nářečí v užším smyslu), nicméně registrujeme v něm také některé specifické prvky podskupiny středočeské, severovýchodočeské, resp. jihozápadočeské. Dochází tak k přizpůsobení jazykového projevu hrdiny situaci v západní části českého národního jazyka a tato zúžená lokalizace se pohybuje na pomezí mezi věrností originálu a potřebou vytvořit v cílovém jazyce text přispívající k realistické charakteristice hlavní postavy. Výsledkem překladatelčina přístupu je text jazykově ozvláštněný a zajímavý, který ovšem na čtenáře z jiných regionů České republiky může působit nezvykle až exoticky.

Závěrem konstatujeme, že překlad substandardních jazykových prvků není pouze jazykovým, ale i kreativním aktem, který vyžaduje hluboké porozumění jak původnímu textu, tak i cílovému jazyku. S ohledem na rozmanitost českých nářečí a substandardních jazykových útvarů lze říci, že překladatelé čelí složité výzvě, jak vytvořit

text, který bude odrážet autentičnost jiného jazykového a kulturního prostoru. Tato problematika si zaslouží pozornost v translatologických studiích, které by mohly pomoci v dalším uvažování o způsobech převodu substandardních jazykových útvarů v literární praxi.

Literatura

- ADAMOWICZ-POŚPIECH, A. (2015). Dialekt, idiolekt i lapslekt w tłumaczeniu. *Między Oryginałem a Przekładem*, 21 (3/29), 9–21.
- BACHMANNOVÁ, J. (2017). Česká nářeční skupina. In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, P. Karlík, M. Nekula a J. Pleskalová (eds.). Stažené z: https://www.czechency.org/slovník/ČESKÁ_NÁŘEČNÍ_SKUPINA.
- Bombel. (2025). Stažené 12. února 2025 z <https://czarne.com.pl/katalog/ksiazki/bombel>.
- HEJWOWSKI, K. (2007). *Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- HEJWOWSKI, K. (2015). *Iluzja przekładu*. Katowice: Śląsk.
- KRČMOVÁ, M. a CHLOUPEK, J. (2017). Národní jazyk. In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, P. Karlík, M. Nekula a J. Pleskalová (eds.). Stažené z: https://www.czechency.org/slovník/NÁRODNÍ_JAZYK#substandard.
- KUFNEROVÁ, Z. (2003a). Jak překládat nářečí. In *Překládání a čeština* (s. 68–71). Praha: Nakladatelství H&H.
- KUFNEROVÁ, Z. (2003b). Obecná čeština a slang. In *Překládání a čeština* (s. 71–77). Praha: Nakladatelství H&H.
- KUFNEROVÁ, Z. (2003c). Umělecký překlad a jazyková tvořivost. In *Překládání a čeština* (s. 109–113). Praha: Nakladatelství H&H.
- LEVÝ, J. (2012). *Umění překladu*. Praha: Apostrof.
- LIGOČKÝ, P. (2021). Talent, jenž rychle vyhasl. *Protimluv* 2021(1), 17.
- MAJKIEWICZ, A. (2016). Czy stylizacja dialektalna jest nieprzetłumaczalna?. In *Komunikacja międzykulturowa. Przekład – komparatystyka – teoria i historia literatury* (s. 81–93). Katowice: Śląsk.
- Mirosław Nahacz (2025). Stažené 12. února 2025 z: <https://www.dybbuk.cz/autor/mirosław-nahacz>.
- NAHACZ, M. (2021). *Osiem cztery. Bombel. Bocian i Lola*. Wołowiec: Czarne.
- NAHACZ, M. (2009). *Čáp a Lola*, přel. Barbora Gregorová. Praha: Dybbuk.
- NAHACZ, M. (2011). *Prcek*, přel. Barbora Gregorová. Praha: Dybbuk.

- Prcek* (2025). Stažené 12. února 2025 z: <https://www.dybbuk.cz/knihy/prcek>.
- VILIKOVSKÝ, J. (2002). *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný.
- WOJTASIEWICZ, O. (2005). *Wstęp do teorii tłumaczenia*. Warszawa: TEPIS.
- ZAJAC, O. (2012). Dost bylo „mladé polské prózy“. *Tvar* 2012(2), 21. Stažené z: <http://old.itvar.cz/prilohy/248/Tvar09-2012.pdf>.
- Ziemia biecka* (2025). In *Gwary polskie. Przewodnik pod red. Haliny Karaś*. Stažené 28. února z https://www.gwarypolskie.uw.edu.pl/index547d.html?option=com_content&task=category§ionid=8&id=60&Itemid=72.